

21 Kasım 2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SUNUYU CELEN DOKÜMAN

1703 KOCH, Bettina. Religious freedom and majority
rule: Marsilius of Padua "on" Abdullahi Ahmed
an-Na'im and the "secular" Islamic state. *Politics
and Religion*, 6 i (2013) pp. 121-144. An-Na'im's
Islam and the secular state from the perspective of
the 14th-century Italian political philosopher.

Babangide
A.N-
020041

1711

“İslam’ı Uyandırmak”: Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e İslamcı Düşünce ve Dergiler, c. I, edit. Lütfi Sunar, İstanbul: İLEM (İlmi Etüdler Derneği), 2018. s. 103-122 İSAM DN. 266855.

Babanzâde Ahmet Naim (1872-1934) ve *Sırât-ı Müstakîm* Mecmuasındaki Hadis Tercümeleri*

Babanzâde Ahmed Naim

Hüseyin Hansu 020041

03 Mart 2019

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Giriş

Babanzâde Ahmet Naim, felsefe ve hadis alanındaki tercüme ve telif çalışmalarıyla tanınmış son dönem Osmanlı aydınlarından. Galatasaray Lisesi ve Mülkiye Mektebi’ni bitirmiştir. Hariciye ve Maarif nezaretlerindeki mütercimlik ve çeşitli düzeylerdeki idarecilik görevlerinden sonra 1914 yılında Darülfünun felsefe müderrisliğine atanmış ve 1933 yılına kadar bu görevde bulunmuştur. İyi derecede Fransızca ve Arapça bilen Ahmet Naim’in yaptığı felsefe ve hadis tercümeleri ilmi kişiliğinin belirgin yönünü oluşturmuştur. Dönemin fikir hareketlerinden olan İslamcılık içerisinde yer almış olan Ahmet Naim’in felsefe ve hadis dışında fikri ve siyasi yazıları da bulunmaktadır. Felsefi tercümeleri Türkçede felsefe ıstılahlarının yerleşmesi açısından önemli bulunurken, özel bir ilgi sonucu uğraştığı hadis tercümelerinde takip ettiği metot da, dini metinlerin Türkçeye çevrilmesinde örnek olmuştur. O döneme kadar ayet ve hadislerin tercümesi ve süreli yayınlarda neşredilmesi dini açıdan sakıncalı görüldüğü için Ahmet Naim’in bu teşebbüsü, hadis tarihi açısından oldukça önemlidir.

Bu makalede Ahmet Naim’in hayatı kısaca anlatıldıktan sonra, dini metinlerin başka bir dile tercümesi meselesi ve neşriyatı, Ahmet Naim’in yaptığı tercümelerin hadis tarihi açısından anlamı ve sonuçları üzerinde durulmuştur.

* Bu yazı, daha önce konuyla ilgili yaptığım çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

BİR OSMANLI KÜRDÜ BABANZÂDE AHMED NAİM BEY

Mukaddime

Bizler birer İkaros'uz. O kanatları balmumundan yapılmış kuş gibi, hep güneşe doğru atılıyor. Güneşe yaklaştıkça kanatları eriyen ve daima surette yere çakılan İkaros'a benziyoruz biz de. Bizim güneşimiz morglar, daha doğrusu mezarlıklardır. Bizler, cinayet mahallini müşahede etmek için sürekli oranın etrafında kısıp ve suçlu gözlerle dolanıp duran katillere benziyoruz. Morglar ve mezarlıklar, bizim cinayet mahallimiz olup çıktılar.

Edirnekapi'da, Mehmed Akif Bey'in yanı başında, ebedi istirahatgâhında vakur bir meskûn olarak yatan Prof. Babanzâde Ahmed Naim Bey'e okunan her Fatiha, bunları da hatırlatır bizlere. Çünkü biz ve Osmanlı; esasen katille maktul gibiyiz. Çünkü her ne sebeple olursa olsun on yıllardır üzerini kurumlu bir cehalet perdesiyle perdelediğimiz Osmanlı ve o Osmanlının temayüz etmiş nadide şahsiyetlerini ancak bir tevafuk vesilesiyle fark edebiliyoruz.

Bizler birer İkaros'uz ve Osmanlı bizim güneşimizdir.

Kuru ve yozlaşmış bir nostaljiye, sevimsiz bir hamasete ve anakronik panoptikonların dar koridorlarına sığınmadan o güneşten söz etmenin de inandırıcı bir tarafı kalmamıştır. Esasen içinde bulunduğumuz hâl, kötümserlik hislerinin kara bulutlarıyla kaplı bir semâ değil. Tam aksine tatlı bir nikbinliğin verdiği cüretle o güneşe bakma lüksünü nihayet yakalayabildik. Demek ki dakik nazarlar, berbat bir şimdinin verdiği acz ile maziye mahkûm ve oraya öykünme sefilliğinde değildirler. Şimdimizin sarıh, nispeten hür ve arayışa sevk eden bir asaleti sebebiyle maziye bakıyoruz; demek ki mazur görülecek bir kusurun müdafaası bizim gayemiz değildir.

Neden Osmanlı güneşine bu ızdırar? Çünkü bizim; insan, hayat, eşya ve âlemler

25 Eylül 2011

alakalı olarak karşılaştığımız her meselenin sebebi oradadır, kökü ve ilacı da oradadır. Bugün burada zuhur eden bütün meselenin hâlli için, sevimli ve küçük bir adım atmak isteyen herkes; silik ayak izlerini takip ederek mezarlılara, hamûşana, ölü bir Osmanlıya varmak mecburiyetindedir.

Dünya üzerinde nasıl bir ilim lisanı inşa edeceğimizden tutun, bize bulaştırılmaya çalışılan primitif kavmiyetçilik belasına dek ... en geniş açıyla pergele dahil olabilecek hemen her mesele için dönüp Babanzâde Ahmed Naim Bey'e bakabiliriz. Babanzâde hazretleri, Osmanlı ihtişamının son parıltılarından. O, can vermek üzere olan bir medeniyetin, mahiyeti ve kapsamıyla anlaşılmasını temin edebilecek bir sîret ve sûret sahibidir. O, bir Osmanlı âlimi, Darülfünûn hocası, mütefekkir ve dahi bir Osmanlı Kürd'üdür.

Bu çalışma, Babanzâde hazretlerinin nazik hayatına tutulan küçük bir fenerdir.

Biz Galiba Osmanlıyız

Ortaylı, Osmanlının tarihin gerçek anlamdaki son universal, beynelmilel, cihanşümül İmparatorluğu olduğunu söyler. Türkiye, o sonun çocuğudur. Osmanlıdan Türkiye'ye kalan bütün miras, aynı zamanda Osmanlı ölüsünün yaşamasını temin eden bir sihir olmuştur. Çünkü Osmanlı kendisi gibi tarih sahnesinden ayrılan imparatorlukların hiçbirine benzemeyen bir son bırakmıştır. Müslümanlık ve klasik imparatorluk geleneklerini dünya tarihinde en iyi biçimde meczeden Osmanlı, kendi hâkimiyet alanında başta Müslümanlar olmak üzere, bütün etnik ve dini organizmaları, cemiyetleri; kaynakları, dertleri ve sefalalarıyla beraber Türkiye'ye bırakarak gitmiştir. Dolayısıyla, posasıyla meydan getirdiği Türkiye, Müslümanlık dışında bir numeni olmayan ülke olup çıkmıştır. Bu açıdan Türkiye, numeni anlaşılmasınca fenomenini anlayamayacak dünya üzerindeki yegâne memlekettir. Müslümanlık sebebiyle Osmanlı sonsuz sınırsız coğrafyasındaki bütün Müslümanlar, son kale olarak Türkiye'ye sığınmışlardır. Osmanlının hastalanıp ölmesine sebep olan şeyin kavmiyet davası olduğu göz önüne alınırsa; Babanzâde'nin bıraktığı terekenin; zehrin de panzehrin de ne olduğu o zaman anlaşılabilir.

Türkiye, her musibetle karşılaştığında dönüp mezarlarına bakmaya mecbur bir

Ahmed Naim.

«Sirat-ı Müstekim» Ceride-i İslâmiyyesi Mü-
essisîni-i Muhteremesine.
S. Müstekim, I, sy. 120, s. 257-258.

Ahmed Naim.

Hadis-i Şerif.

S. Resâd, VIII, sy. 205, s. 433-434.

Ahmed Naim.

Lisan Meselesi - Edib-i Muhterem Süley-
man Nazif Beyefendiye -
S. Müstekim, III, sy. 55, s. 39-41.

Ahmed Naim.

Hadis-i Şerif.

S. Resâd, IX, sy. 212, s. 63-65.

BABANZADE

Ahmed Naim.

Hadis-i Şerif.

S. Resâd, IX, sy. 221, s. 231-232.

Ahmed Naim.

Hadis-i Şerif.

S. Resâd, IX, sy. 214, s. 102-103

Ahmed Naim.

Vâizler.

S. Müstekim, I, sy. 2, s. 22-23.

Ahmed Naim.

Hadis-i Şerif.

S. Resâd, VIII, sy. 206, s. 456-457.

Babanzade, ^{ILT}
✓ Ahmed Naim ~~by~~

Renehan, B. 154

BABANZADE AHMED NAIMİslam ahlakı ile ilgili bir
seri yazıdır

bk. Ahlak poşeti

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DÖRÜMÜN

RİSÂLE YAYINLARI
Büyük Eserler Dizisi No : 1

05 EKİM 1991

Babanzâde Ahmed Naim

Dia İqbal Hacıoğlu

TÜRKİYE'DE İSLÂMÇILIK DÜŞÜNÇESİ

METİNLER / KİŞİLER

I

Hazırlayan:
İSMAİL KARA

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi
Müdürlüğü

Kayıt No : 3863-1

Tasvir No : 297-298

RİSÂLE
BASIN - YAYIN LTD.

Çatalçeşme Sok. Üretmen Han No. 405
Cağaloğlu/İstanbul
Tel. 511 48 63
PK. 399 - Sirkeci

kapak düzeni : Selim Yağmur
çizim : Yaylacık Matbaası
tasarım : Cihan Matbaacılık A.Ş.
baskı : Acar Ciltevi

İstanbul - 1986

İstanbul 1986

HAYATI VE ESERLERİ

Bağdat mektupçularından Mustafa Zihni Paşa'nın oğlu olan Babanzâde Ahmed Naim 1290/1872 de Bağdat'da doğdu. Bağdat Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra İstanbul'a geldi. Galatasaray Sultanisi ve Mülkiye Mektebi'nden mezun oldu (1894). Aynı yıl Hariciye Nezareti Tercüme Kalemî'nde çalışmaya başladı. Maarif Nezareti Tedrisat Müdürlüğü yaptı (1911-12), Galatasaray Sultanisi'nde Arapça okuttu (1912-14). 1914 te Maarif Nezareti Tercüme Dairesi azalığına getirildi. Bu daire bünyesinde kurulan İstilahât-ı İlmiye Encümeni'nin çalışmalarına katıldı, bu Encümen'in hazırlayarak yayımladığı Felsefe ıstılahları (*İstilahât-ı İlmiye Encümeni tarafından kamus-ı felsefede münderic kelimât ve tabirât için vaz ve tedvini tensib olunan ıstılahât mecmuasıdır* - Fransızca'dan Türkçeye - 1914) ve Sanat ıstılahları (*İstilahât-ı İlmiye Encümeni tarafından sanayi-i nefisede mevcut kelimât ve tabirât için vaz ve tedvini tensib olunan ıstılahât mecmuasıdır*, 1914) adlı kitapların hazırlanmasında büyük ve etkili emekleri geçti. Bu görevinin ardından Dârulfunun Edebiyat Fakültesi'nde müderrisliğe başladı (1914-33). Felsefe, ruhiyat-ilmu'n-nefs (psikoloji), ahlâk, mantık, ilm-i ma'ba'de't-tabia (metafizik) derslerini okuttu. Bu dersler için hazırladığı tercüme-telif notların bir kısmını daha sonraları kitaplaştırdı. Dârulfunun'da bir ara Umum Müdürlük (rektör) görevinde de bulundu. 1933 Üniversite reformuyla yeni kurulan İstanbul Üniversitesi bünyesine, birçok arkadaşı gibi Ahmed Naim de alınmadı ve emekliye ayrıldı. 13 Ağustos 1934 günü sabah namazını kılarak secdede vefat etti. Ertesi gün Edirnekapı Mezarlığı'na defnedildi.

Verdi ser Hamdi bu tarihe cihan
Secdeden gitti Huda'ya Naim

Elmahlı Hamdi Efendi

Ahmed Naim son devrin büyük mutasavvıflarından Fatih Türbedarı Ahmed Amiş Efendi'nin (1807-1920) damadıdır.

Eserleri: *Sarf-ı Arabiye mahsus temrinat* (Galatasaray Ders Nazırı Cemil Bey'in yazdığı *Sarf-ı Arabi* adlı kitabın tatbikat ve temrinleri, 1900. Baş kısmında medreselerde takip edilen Arapça öğretimi tenkit edilmektedir), *Mebâdi-i felse-*

020041

BABANZÂDE AHMED NAİM

-
- 1 OSMAN EZİCİ, Babanzâde Ahmed Naim'in ahlâk anlayışı ve felsefî görüşleri, Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2010

DOĞU'DAN BATI'YA DÜŞÜNCENİN SERÜVENİ

MEDENİYET PROJELERİNİN İNŞA SÜRECİNDE
ÇAĞDAŞ İSLÂM DÜŞÜNCE

9. Cilt

Proje Editörü

PROF. DR. BAYRAM ALİ ÇETİNKAYA

9. Cilt Editörleri

Doç. Dr. Selim EREN

Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	242388
Tas. No:	109 DOĞİB

İnsan

İstanbul 2015

AHMET NAİM VE DÜŞÜNCE DÜNYASI

Recep Kılıç*

MADEDE YAYININDAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

23 Temmuz 2016

(020041) Babanzade, A.N.

HAYATI VE ESERLERİ

Bağdat'ta 1872 (1290) yılında doğan Ahmet Naım, ilk tahsilini Bağdat'ta tamamladıktan sonra İstanbul'a gelmiş, 1891'de Galatasaray Lisesi'ni, 1894 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirmiştir. Medrese öğrenimi görmemiş olmasına rağmen, döneminde medresede okunmakta olan İslâmî ilimlerle Arapçayı kendi özel gayretleriyle öğrenmiştir.¹ Memuriyet hayatına 1894'de Hâriciye Nezâreti Tercüme Kaleminde Arapça mütercimi olarak başlayan A. Naım, 1908'de II. Meşrûtiyet'in ilanından sonra Maârif Nezâretine geçmiştir. Ekim 1915'de Dârülfünûn Edebiyat ve İlâhiyat Şubesi müderrisliğine atanan A. Naım; Ekim 1918 - Ekim 1919 tarihleri arasında Dârülfünûn'un umum müdürlüğü görevinde bulunmuştur. 1919 yılında Ayân Meclisi'ne üye olmuş, üyeliği 4 Kasım 1922'de İstanbul Hükûmeti'nin tasfiyesi ile son bulmuştur. Sonra TBMM Hükûmeti Maârif Vekillîğinin görevlendirmesi ile Darülfünûn Edebiyat Fakültesi'nde genel felsefe, metafizik, psikoloji, ahlâk ve mantık dersleri okutmuştur. Maârif Nezâreti Tercüme Dâiresi üyesi olduğu yıllarda İslâhât-ı İlmiyye Encümeni'nin çalışmalarına katılmış olan A. Naım, "Felsefe İstulâhları" ve "Sanat İstulâhları" isimli eserlerin hazırlanmasında önemli katkılarda bulunmuştur. 1933 Üniversite Reformuyla, yeni kurulan İstanbul Üniversitesi'ne öğre-

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Felsefesi Anabilim Dalı.
1. Osman Ergin, "Ahmet Naım; Zatı ve Eserleri", *Babanzâde A.Naım, İslâm Ahlâkı'nın Esasları*, Sadeleştiren Ömer Rıza Doğrul, İstanbul 1945, içinde, s. 7.

371-398

Babanzade A. Naim (020041)

19 Temmuz 2016

B

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

BABA AFDAL, *see* Afdal al-Din

BABANZADE, Ahmed Naim
(1289–1353/1872–1934)

Babanzade Ahmed Naim was born in Baghdad in 1289/1872 and died in Istanbul on Jumada al-Awwal 2 1353/August 13, 1934. He became well known in Turkey through his Turkish translation of the *Mukhtasar* or compendium of the collections of *hadith* by Abu'l 'Abbas Shihabuddin Ahmed b. Ahmed b. 'Abdullah Zabidi.

His father was Mustafa Zihni Paşa, who worked as a secretary for Mithat Paşa in Baghdad. Babanzade first attended Galatasaray Sultanisi (Lyçée) and then Mülkiye Mektebi (School of Political Sciences). Having graduated from Mülkiye, he started to work in the Department of Translation in the Foreign Ministry between 1329/1911 and 1330/1912. After that he became a teacher of Arabic in Galatasaray Lyçée between 1330/1912 and 1332/1914. He then started to work in the Department of Translation in the Ministry of Education between 1332/1914 and 1333/1915. In 1333/1915, he started teaching philosophy, logic, spirituality, and morality in Darülfunun Edebiyat Fakültesi (Faculty of Literature of the School of Sciences), which later

became Istanbul University. He worked there until the faculty was abolished on Ramadan 8 1352/July 1, 1933. When Istanbul University was re-established, he was not offered any teaching post.

Babanzade was a good translator of Arabic, Persian, and French. Through these languages he was well acquainted with Eastern as well as Western thought. He was well versed in Arabic and Persian literature as well as in Turkish music. He was interested in Western thought, yet at the same time he was highly critical of materialism, especially Turkish materialist writers such as Tefik Fikret and Abdullah CEVDET. Displaying a great gift in finding Turkish equivalents of some Western philosophical concepts, he showed what a meticulous translator he was. He was not a prolific writer, but when he intended to write on an issue he always investigated thoroughly its Western as well as Eastern sources. For instance, in order to find a Turkish equivalent of the term *method*, it is said that he read a hundred pages from the writings of AL-FARABI and IBN SINA. He translated three volumes of the *Mukhtasar* into Turkish. In this translation he displayed great skill in finding appropriate Turkish words equivalent to the Arabic words and concepts. He was also a Sufi and a strong defender of Islamic unity and brotherhood. He was an Islamist and therefore a strong opponent of Turkish nationalism.

41-42

The Biographical Encyclopedia of Islamic Philosophy, edit. Oliver Leaman, London: Bloomsbury Academic, 2015. İSAM DN. 240682.

240669

Islamist Thinkers in the Late Ottoman Empire and Early Turkish Republic

By
Ahmet Şeyhun

20 Temmuz 2016

MADDE YAYIMLANDIKTA

Babanzade Ahmed Naim (020041)

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

BRILL

LEIDEN | BOSTON

2015

CHAPTER 6

Ahmed Naim Baban (1872–1934)

Life

Ahmed Naim (Baban) was born in Baghdad in 1872. His father was Mustafa Zihni Pasha, a high Ottoman official in Iraq, serving as the chief secretary (*Mektupçu*) of the Baghdad province. After completing his studies in the *Rüşdiye* (high school) of his native city, the young Ahmed Naim went to Istanbul to pursue his higher education. In 1891, he entered *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi* (Imperial High School of Galatasaray), and graduated from the *Mülkiye* (School of Civil Administration) in 1894. That same year, he was employed at the translation office of the Ministry of Foreign Affairs, after which he pursued a bureaucratic career in the Ministry of Education, where he was appointed director of the curriculum department from 1911 to 1912. From 1912 to 1914, Ahmed Naim became a lecturer in Arabic at his alma mater, *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi*. In 1914, he was appointed as a member of the Ministry of Education's translation committee and participated in the activities of the educational reform committee. A prolific scholar, Ahmed Naim made a great contribution to the philosophical and artistic compendia prepared and published by this committee.

He wrote several works on ethics, philosophy, and religion. Naim also began to translate the *hadith* collection of al-Bukhari (d. 870). He was later appointed as a professor in the Faculty of Arts at the University of Istanbul (*Darülfünân*), where he taught philosophy, psychology, ethics, logic and metaphysics, also publishing the majority of his class notes. For a short time he was also appointed rector of the university. In 1933, as a result of a government purge of academia, he was forced to accept retirement and died a year later, on 13 August 1934, in Istanbul.¹

¹ Kara, *Türkiyede*, pp. 363–364. On Ahmed Naim Baban's life and ideas, see also Ahmet Şeyhun, "Ahmet Naim's Criticism of the Turkists (İslamda-Dava-yı Kavmiye)," *Archivum Ottomanicum* 25, 92008: 245–253.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e
BİLİMSEL VE FELSEFİ
Düşünce Temsilcileri

Editör ve Yazar: Süleyman Hayri BOLAY

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	238705
Tas. No:	920.0956 BOL.T.

Ankara
2015

Recep KILIÇ

Babanzâde Ahmet Naım (020041)

HAYATI VE ESERLERİ

Hayatı

1872 (1290) yılında Bağdat'ta doğan Ahmet Naım'ın babası Mustafa Zihni Paşa'dır. Mustafa Zihni Paşa; 1848'de Süleymaniye'de doğmuş, öğrenimini Bağdat'ta tamamlamıştır. Sırasıyla Irak, Yemen, Antalya ve Bolu'da mutasarrıflıklarda bulunmuştur. Daha sonra Adana, Yanya, Hicaz gibi vilayetlerde valilik yapmıştır. 1929'da İstanbul'da vefat eden M.Zihni Paşa'nın "İlim ve İslâm", "Mikyâsü'l-Ahlak", "Kuvây-ı Mâneviyye", "İslâm'da Hilâfet" isimli eserleri vardır. Mustafa Zihni Paşa'nın Ahmet Naım'den başka İsmail Hakkı, Hüseyin Şükrü(Baban) ve Hikmet adında üç oğlu daha vardır.

İlk tahsilini Bağdat'ta tamamladıktan sonra İstanbul'a gelen Ahmet Naım, 1891'de Galatasaray Lisesini, 1894 yılında da Mülkiye Mektebini bitirir. Medrese'de öğrenim görmemiş olmasına rağmen, döneminde Medrese'de okunmakta olan İslâmî ilimlerle Arapçayı kendi özel gayretleriyle öğrenir. Osman Ergin'in ifadesiyle: "Galatasaray Lisesinde bir garp diliyle modern müsbet ilimlerin mebadisini (ilkelerini ve girişini) ve Mülkiye mektebinde idareciliği öğrenen Ahmet Naım, bunlarla da kalmayarak ve kanmayarak medreselerde okunan İslâmî ilimleri ve bu arada Arap dilini de öğrenmiş ve bu yüzden şark kültürünün anahtarını da elde etmiştir."¹

Memuriyet hayatına 1894'te Hariciye Nezareti Tercüme Kaleminde Arapça mütercimi olarak başlayan A.Naım, Nisan 1895'de ek görev olarak Galatasaray Lisesinde Arapça hocalığına başlar. Bu görevlerinde yaklaşık on sene-den fazla bir süre çalışır. 1908'de II.Meşrutiyet'in ilanından sonra, tamamen

¹ Osman Ergin, "Ahmet Naım; Zatı ve Eserleri", Babanzâde A.Naım, *İslâm Ahlakı'nın Esasları*, Sadeleştiren Ömer Rıza Doğrul, İstanbul 1945, içinde, s.7.

43659

Babanzade Ahmet Naim Efendi'ye göre ahlak meselesi/The Moral problem according to Ahmet Naim Efendi. ÇETİN, Ayhan.
Yüksek Lisans, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 1995. 46 s., 44 ref.
Danışman:Doç.Dr.Hüsamettin Erdem. Dili:Tr.

Babanzade Ahmet Naim - 020041

YAYINLANDI
SONRA GELEN DOK.

22 Haziran 2015

العثمانيون

في التاريخ والحضارة

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الدكتور محمد عيسى

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No. :	10943
Tasnif No. :	956.07 HAR.0

1989 - Beyrut

دار الفکر
بيروت

(٣)

أحمد نعيم بابان زاده

١ - حياته وأعماله :

حياته:

منذ عهد التنظيمات العثمانية، أي في بدايات النصف الثاني من القرن التاسع عشر، أصيب العالم الإسلامي بمقدمات غزوة الفكرة الأوروبية المتمثلة في القومية. تطور هذا الفكر بواسطة منظمات مدسوسة على الدولة العثمانية، وجودها في بلاد المسلمين، وجذورها في أوروبا. نمت هذه الفكرة وازداد اتباعها وعلى رأسهم هؤلاء الذين تعلموا في الغرب فأخذهم بريقة.

وقد تمثل انتصار الفكرة الغربية في الدولة العثمانية بقيام الدولة القومية التركية بقيادة مصطفى كمال أتاتورك الذي اتخذ مثاله الأعلى في الغرب رافضاً إسلامية البلاد الشرقية.

لا بد من القول هنا أن سبق هذه المرحلة، مرحلة إعلان الأيديولوجية الطورانية سياسة للدولة العثمانية بعد أن استولت عليها - عنوة - جمعية الاتحاد والترقي، إلا أن الوعي الإسلامي العام بجانب نفور القوميات الأخرى الموجودة في الدولة العثمانية مثل القوميتين العربية والكردية من مبدأ الاتحاديين وهو الجامعة الطورانية (وحدة أترك العالم) بجانب عوامل أخرى أدت إلى فشل الجامعة الطورانية. بل وقد تسببت هذه الفكرة في تدمير الدولة العثمانية.

وفي أثناء اقتحام الغرب الفكري لفكرة المسلمين، ولد أحمد نعيم بابان زاده في بغداد. وأحمد نعيم ينتمي إلى أسرة بابان زادة البغدادية. وأحمد نعيم هذا هو الذي عُرف فيما بعد كواحد من رجال العلم المسلمين النابهين ذوي

MÜDERRİS AHMET NAIM

M. CEVDET

İSTANBUL
ÜLKÜ MATBAASI
1935

MÜDERRİS AHMET NAIM

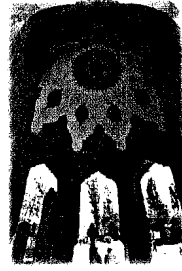
Türkiyede «Avrupa ilimlerinin yayılma tarihi» nin son elli yılı yazıldığı zaman başta en müdekkik mütercim olarak Ahmet Naim anılacaktır. Fakat ne çare ki şarkın bu temiz çehresi, Türk mektebinin bu kıymetli hocası ve Galatasarayın pek sevimli oğlu da aramızdan silindi gitti. Gazeteler, nihayet iki satırla ölümünü haber verdiler: (14 Ağustos 1934) ve biz onu Fatih camiinden Edirnekapısında ebedi çukura götürürken sekiz on dostundan başka ilmi ocaklardan kimse yoktu. 35 yıl hocalık etmiş, birkaç bin talebe yetiştirmiş, şark felsefesinde tetkikat yapan garp âlimleriyle her vakit savaşıma kadir, bir felsefe koleksiyonunu ilk defa olarak bütün bir halde (1900) ilmi ıstılahla türkçeye çevirebilmiş kıymetli üstadın böyle bir ihmale lâyık görülmesi yürekleri yaktı.

Hatıra gelir ki ölümü heyecansız karşılanan âlimler, muhitlerinde bir çalkantı yapamıyan, yürekleri ısıtamıyanlardır. Bu fikir, yanlıştır. İlim adamlarile artistleri birleştirmemelidir. Sö-nük muhitlerle diri muhitleri ayırt etmelidir. Şehvani bir roman muharririni birkaç bin kişi tanıdığı halde değerli bir âlimi nihayet birkaç yüz insan tanır ve Bu, ilmin damgasıdır. (İlim) birkaç tablo çizgisile sun'î bir ihtiras tufanı koparan (roman)

EDİTÖRDEN

İÇERİK (Cilt: VII Sayı: 4) Ekim / Kasım / Aralık 2007

MAKALE	YAZAR	SA
☐ Ön-Kapak		
☐ Editörden		
☐ Kapak ve İçindekiler		
☐ Dört Halife Dönemi Siyasetinde Ebû Mûsâ el-Eş'arî <i>Ebû Mûsâ el-Eş'arî</i>	» Kenan Ayar	9- 80
☐ Hz. Muhammed'in Çocuklarıyla İlişkileri <i>Hz. Muhammed - Tabii - Terbiye</i>	» Kenan Ayar	81 -123
☐ İslâm Kelâmında İnsan Fiilleri Bağlamında Kader Anlayışı <i>Kader</i>	» Fethi Kerim Kazanç	125-212
☐ Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin Kıyâs ve İstihâna Yaklaşımı <i>İbnü'l-Arabî - Kıyâs - İstihâna</i>	» Kâşif Hamdi Okur	213-245
☐ Abdulhamîd el-Kâtib'in Risâlelerinde İktibas Sanatı "Tâat Risâlesi Örneği" <i>Abdulhamîd el-Kâtib</i>	» Ali Bulut	247-267
☐ Ali Câmi Efendi'nin el-Murtecâ Alâ Kasîdeti Durr-i Musaffâ Adlı Eseri	» Ali Bulut	269-312
☐ Arap Belâgatında el-Leff ve'n-Neşr Sanatı ve Kur'an'daki Bazı Ayetler Üzerine Bir İnceleme <i>Leff - Neşr</i>	» Yusuf Doğan	313-339
☐ Kur'an Deyimlerinde Teşbihin Temel Özellikleri <i>Teşbih</i>	» Süleyman Koçak	341-371
☐ İbnü'l-Kattân'ın Hayatı ve Hadis Metodolojisi <i>İbnü'l-Kattân</i>	» Hüseyin Akgün	373-412
☐ Haçlıların Dimyat Muhasaraları ve Eyyübîlerin Mücadeleleri <i>Dimyat - Eyyübîler - Haçlılar</i>	» Mustafa Kılıç	413-444
☐ Babanzâde Ahmed Naim'in Arapça Öğretimine Dâir Bir Makalesi, <i>Babanzâde Ahmed Naim</i>	» Zafer Kızıklı	445-461
☐ Ebu'l-Alâ Mevdûdî'nin Tefhîm'ü'l-Kurânî <i>Mevdûdî</i>	» Charles J. Adams Çev.:Ömer Başkan	463-482
☐ İslam Tarihi Öğretimindeki Problemler <i>Tarih</i>	» Muhammad Abdul Jabbar Beg Çev.: Celal Emanet	483-500

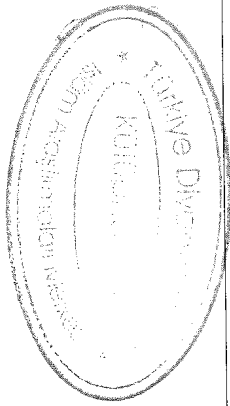

Rüsûh ve İstikamet Sahibi Bir Zat
BABANZÂDE AHMET NAJM BEY

Doç. Dr. İsmail KARA

1955 Günece/Rize'de doğdu. İstanbul İmam Hatip Okulu (1973), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1977), İstanbul Edebiyat Fakültesi-Tarih (1986) mezunudur. 1993 yılında siyaset bilimi dalında doktorasını, 2000 yılında Türk İslam felsefesi dalında Doçentliğini yapmıştır. Halen Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Felsefesi Bölümü'nde Öğretim görevlisidir. Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi (3 C. 1986,1987,1994), İslâmcıların Siyasî Görüşleri (1994), Şeyhefendinin Rütiasındaki Türkiye (1998), Amel Defteri (1998), Biraz Yakın Tarih Biraz Uzak Hurafe (1998), Bir Felsefe Dili Kurmak-Modern Felsefe ve Bilim Terimlerinin Türkiye'ye Girişi (2001), İslâm Siyasî Düşüncesinde Değişme ve Süreklilik-Hilafet Risâleleri (1 ve 2. Cilt 2002) adlı yayınlanmış eserleri vardır.

168425

Secdede Biten Bir Ömür
Babanzâde

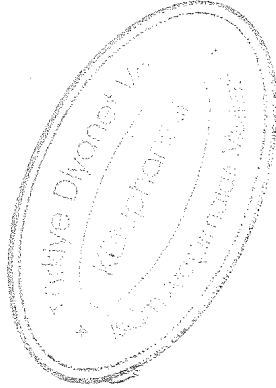
AHMET
NAİM

HÜSEYİN HANSU

Babanzade Ahmet Naım
(2004)

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	168425
Tas. No:	928 BAB

İstanbul 2007

**MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN**

05 MART 2002

Babanzâde Ahmet Naim Bey'in Modern Felsefe Terimlerine Dair Çalışmaları

İsmail Kara*

Babanzade Ahmed Naim's Work on Modern Philosophical Terms

The purpose of this study is to present, in a systematic and accessible way, the work of Babanzade Ahmed Naim (1872-1934) on philosophical terms. He was a member of the Commission for Scientific Terms (*İstılahat-ı İlmiye Encümeni*). This study brings together Babanzade's definitions of philosophical terms from his various writings in accordance with the standards of a systematic dictionary. By doing so, the author aims to shed light on some of the much-neglected aspects of modern Turkish thought.

Sunuş. Bu çalışmanın amacı, II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında, felsefe grubuna dahil ilim dalları başta olmak üzere modern bilimlere ait terimlerin Türkçede nasıl karşılanabileceği problemi etrafında yürütülen telif-tercüme ve ıstılahat çalışmaları içinde doğrudan bulunmuş, Darülfünun'da felsefe grubu dersleri hocalığı ve İstılahat-ı İlmiye Encümeni azalığı yapmış Babanzâde Ahmet Naim Bey'in (Bağdat 1872-İstanbul 13 Ağustos 1934),¹ felsefe ıstılahatları konusunda yaptığı çalışmaları, meslektaşlarıyla girdiği kavram tartışmalarını dağınık ve kullanım açısından elverişsiz malzeme olmaktan çıkararak sözlük standartlarında ve sistematik olarak ortaya koymak, bu yolla modern Türk felsefe tarihinin ve felsefe terimleri meselesinin pek de üzerinde durulmayan bazı yönlerine ışık tutmaktır. Mektepleşme süreciyle irtibatlı olarak telif-tercüme-uyarlama felsefe grubu ve fen bilimleri kitaplarının ve dolayısıyla modern Türkçe felsefe ve bilim terimleri probleminin ortaya çıkışı, tarih olarak çalıştığımız dönemden yarım asır kadar hatta biraz daha fazla geriye gitmekle beraber felsefe grubu için geniş terim çalışmaları, müesseseseleşme ve tam tercüme için II. Meşrutiyet sonrası beklemek gerekecektir. Kısa ömürlü olmakla beraber felsefe, sanat ve bilimlerle alakalı ikisi tam biri eksik üç sözlük hazırlayıp yayınlamayı başaran İstılahat-ı İlmiye

* Doç. Dr. İsmail Kara, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Hayatı ve eserleri için bk. M. Cevdet İnançalp, *Müderis Ahmet Naim*, İstanbul, 1935; Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, III, 598-606, Ankara, 1968; Osman N. Engin, "Babanzâde Ahmet Naim-Şahsiyeti ve Eserleri", *İslâm Ahlakının Esasları'nın* başında, İstanbul, 1963; Yahya Kemal, *Siyasi ve Edebî Portreler*, İstanbul, 1968; Mahir İz, *Yılların İzi*, İstanbul, 1975; İsmail Kara, *Türkiye'de İslâm-cılık Düşüncesi*, I, 361-97, 3. bs. İstanbul, 1997; *DİA*, IV, 375-76; İsmail Kara, "Felsefe ve tefelsüf-Türkiye'de felsefenin dili niçin yok?", *Cogito*, sayı: 19, Ağustos 1999.

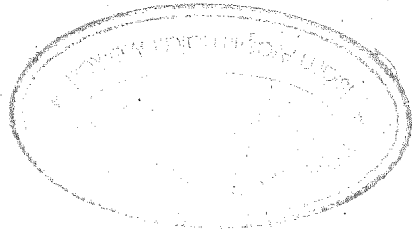
sorunun cevabı "evet" olmalıdır. Çünkü Yusuf b. Ömer, Zeyd b. Ali'nin öldürülmesi üzerine kendisine yaptığı ağır hakaretlerden dolayı Kümeyt'en intikam almak amacıyla şairin öldürülmesini emretmiş olabilir¹⁹⁸.

Kümeyt, oğluna yaptığı vasiyete uyularak Kûfe'nin "Mekrân" adlı bölgesine defnedilmiştir. el-İsfahânî, buranın kendi zamanında Benî Esed'in kabristanı olduğunu kaydetmektedir.¹⁹⁹.

Kümeyt'in Hâşimiyyât'ını Fakültemiz dergisinin müteakip sayısında yayınlanacak olan makalemizde İslam tarihi ve kültürü açısından tahlil edeceğiz. Aynı zamanda Kümeyt'in hayatı, siyâsî olaylardaki yeri ve Hâşimiyyât'ı hakkında genel bir değerlendirme yapacağız.

Ank. Univ. İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ
C. XXXVI / Ankara - 1997, s. 297-339.

D.001

198. Brockelmann, Halid el-Kasfî hutbe okurken, Ca'feriyye'nin ona karşı isyan sırasında askerlerin Kümeyt'i 126/743 yılında öldürdüğünü kaydetmektedir (GAL, I, 61). Ancak bu yanlıştır. Çünkü Halid 120/738 yılında valilikten azledilmişti. el-İsfahânî, Kümeyt'in ölümüyle ilgili olarak verdiği bilgiden önce, Halid'in hutbe okuduğu esnada Ca'feriyye'nin isyanından bahsetmektedir (el-Eğâni, XVIII, 6286-7). Brockelmann muhtemelen iki olayı birbirine karıştırmıştır.

199. el-Eğâni, XVIII, 6310.

BABANZÂDE AHMED NAÎM'İN FELSEFİ GÖRÜŞLERİ

Doç. Dr. Recep KILIÇ

GİRİŞ

"İslâmcı" düşünce çizgisinin önemli bir siması olan A. Naîm, daha çok üç eseri ile tanınır. Sözünü ettiğimiz bu eserler şunlardır: Hadisçiliğini ön plana çıkaran "*Tecrid-i Sarih Tercümesi*" [İlk üç cildi], Ahlâk anlayışını açıkladığı "*Ahlâk-ı İslâmiyye Esasları*" ve İslâmcılık düşüncesini temellendirdiği "*İslâm'da Da'vây-ı Kavmiyet*". Müteaddit defalar sadeleştirilerek basılan zikrettiğimiz bu eserler, onun Cumhuriyet neslince, özellikle klasik İslâmî ilimler alanında söz sahibi olan bir düşünür olarak tanınmasına sebep olmuştur. Oysa A. Naîm, klasik dinî ilimler alanında olduğu kadar sosyal bilimlerde de söz sahibi bir mütefekkirimizdir. Macit Gökberk'in ifadesiyle o, "geçmişe bağlı ve görüşlerinde tutarlı bir müslüman Osmanlı aydını"¹dir.

1914-1919 ve 1922-1933 yılları arasında Darülfünûn Edebiyat Fakültesi'nde onbeş yıl genel felsefe, metafizik, psikoloji ve mantık dersleri okutmuş olmasından da anlaşılacağı gibi, onun esas ihtisas alanı *felsefe*dir. Felsefe alanında yazdığı "*Felsefe Dersleri*" isimli hacimli telif eseri ile G. Fonsgrive'den geniş hâşiyeler ilave ederek "*Mebâdi-i Felsefeden İlmü'n-Nefs*" adıyla yaptığı tercüme, felsefî konulardaki kapasitesini göstermek için yeterlidir. Felsefe ve Sanat terimlerinin bizdeki karşılıklarının bulunması konusunda A. Naîm'in son derece ilmî ve titiz çalışmaları olmuş, İstılâhât-ı İlmiyye Encümeni'nin hazırladığı "*Felsefe İstılahları*" ve "*San'at İstılahları*" isimli eserlerin hazırlanmasında önemli katkıları olmuştur. Ayrıca G. Fonsgrive'den yaptığı tercüme yazdığı hâşiyelerde pek çok felsefî terime geniş açıklamalar getirmiş, yapılan yanlış tercümelere işaret etmiş ve bu felsefî terimlere yeni karşılıklar teklif etmiştir².

1. Arslan Kaynardağ, Felsefecilerle Söyleşiler, İstanbul, tarihsiz. Elif Yayınları: 24, s. 16.

2. Yanlışlara işaret ederek yeni tekliflerde bulunduğu felsefî terimlere *Pensee* ve *Plaisir* kavramlarını örnek olarak verebiliriz:

23 ŞUBAT 1998
MADDE 111'İ ANDIKTAN

Babanzâde Ahmed Naim ve Son Dönem Osmanlı Eğilim Tartışmaları Seyma Sahinoğlu

II. Meşrutiyet dönemi ve bu dönemde cereyan eden hadiseler, Türkiye'nin bugün meşgul olduğu meselelerin bir çekirdeği mesabesinde. 1700'lü yıllarda başlayıp, Tanzimat'la birlikte yoğunluk kazanan batılılaşma hareketleri, II. Meşrutiyet sonrasında basın hayatında çokça tartışılır bir hâl almıştır. Günümüzde 'yenilikçi', 'modern' kısımlarla toplumu ve dini anlamlandırdığını ileri süren pek çok kişinin iddialarına mesnet teşkil eden 'çağdaş' bakış açılarını, II. Meşrutiyet döneminin kendine özgü fikir dünyasında rahatlıkla bulabiliriz. Tanık Zafer Tunaya'nın ifadesiyle; "II. Meşrutiyet dönemi Türkiye Cumhuriyeti'nin laboratuvarıdır." Bugünü doğru bir şekilde anlayabilmek ve yorumlayabilmek için yakın tarihimizle ilgili malumatlara hararetle ihtiyaç duymaktayız.

I. Hayatı ve Eserleri

Ahmed Naim (Babanzâde) 1872 yılında, babası Mustafa Zihni Paşa'nın görevi nedeniyle ikamet ettiği Bağdat'ta dünyaya geldi. II. Abdülhamit döneminde nüfuz kazanacak olan Babanoğulları adıyla maruf, eşraf bir aileye mensuptur.¹ Babası Mustafa Zihni Paşa, Mithat Paşa'nın valiliği sırasında Bağdat mektupçuluğu ile tanınmıştı.² Bu aileye mensup olup gerek Osmanlı'nın son döneminde gerekse Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde tanınmış pek çok kişi bulunmaktadır. Bunlar arasında kardeşleri Babanzâde İsmail Hakkı (muharrir) ve Prof. Dr. Şükrü Baban ile Hikmet Bey'in isimleri zikredilebilir.³ İlk eğitimi Bağdat'ta alan Ahmet Naim, Bağdat Rüşdiyesi ve İdadisini bitirdikten sonra, tahsiline İstanbul'da devam etti. İstanbul'a geldikten sonra bir dö-

84

nem Galatasaray Sultanisi'nde okudu. 1894 yılında mezun olduğu bu okulda ileriki yıllarda Arapça dersleri de verecektir. Mülkiye'yi bitirdiği yıl Hariciye Nezareti Tahrirat Kalemî'nde çalışmaya başladı. Bu tarihten itibaren devletin çeşitli kademelerinde görev aldı. Bu görev yerlerini kısaca; Tahrirat-ı Hariciye Kalemî, Maarif Daire-i İlmiye Azalığı olarak sayabiliriz. 1911-1912 yılları arasında Maarif Nezareti Tedrisat Müdürü olarak çalıştı. Maarif Nezareti telif ve tercüme heyeti azâlığında bulunduğu sırada 1913 yılında bu daire bünyesinde kurulan İslahat-ı İlmiye encümeninde yer alarak felsefe, tabii ilimler ve sanat istilahları için hazırlanan ve basılan üç lügatin çalışmalarında etkin görevler üstlendi.⁴ Darülfünun'da Edebiyat Fakültesi müdürlüğü yapıp ardından aynı kurumda rektörlüğe yükselmiştir. 1933'te yapılan üniversite reformu neticesinde yeniden yapılanan kurumda Ahmed Naim'e yer verilmedi.⁵ Vefatından bir süre önce başladığı *Sahih-i Buhari Tercümesi* ise 13 Ağustos 1934'te öğle namazını eda ederken vefat etmesi ile yarım kaldı.⁶ II. Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı fikir hayatının önemli simâlarından biri olan Ahmed Naim geride pek çok öğrenici ve eser bırakmıştır.⁷

Ahmed Naim, II. Meşrutiyet'in özgür fikir ortamında neşvünema bulan dergilerden *Sırat-ı Müstakim-Sebilürreşad* çizgisinde yer almış ve bu dergilerin de gelenekçi isimlerinden sayılmıştır.⁸ Bu sınırların ne derece kesin çizgilerle ayrıldığı ise tartışmalı bir konudur. Gerek *Sırat-ı Müstakim* gerek *Sebilürreşad* dergilerinde yayınlanan yazılarına, girdiği tartışmalara bakmamız, onun ne derece bütüncül bir bakış açısına sahip olduğunu anlamamıza yeter. Fıkıhtan felsefeye, hadisten mantığa ve güncel siyasî meselelere kadar pek çok konuda yazılar yazması bunun bir göstergesi sayılabilir.⁹ Darülfünun'da hocalık yaptığı dönem üniversitede felsefe hocası olmadığı için ferdi gayretleriyle metafizik öğrenmiş ve talebelerine okutmuştur.¹⁰ Fakat metafizik dersini okuttuğu Fransızcadan çevrilmiş olan kitabı, öğrencilerinin hayli ilgisini çekmiştir. Zira Fransa gibi laik bir ülkeden "bula bula" bir Katolik kitabı seçmesi onlara garip gelmiştir. Ahmed Naim'in derslerini verir-

Babanzâde Ahmed Naim ve
Son Dönem Osmanlı
Eğilim Tartışmaları
Seyma Sahinoğlu

ken kavramlar konusunda gösterdiği titiz tavır da yine bazı talebelerinin eleştirilerine konu olmuştur.¹¹

İlmi hassasiyetleri ile olduğu kadar ahlaki kişiliğiyle de tanınan Ahmed Naim 'sorulmadan söylemeyen', "dostlarını gıyaplarında da sevip sayan", "muhatabını dinlemiş gibi yapmayıp sahiden dinleyen", "bir konuyu bilmediği zaman açıkça bilmiyorum diyebilen" birisiydi.¹² Yakın dostları arasında bulunan Mehmed Akif, Ahmed Naim vefat ettiğinde duyduğu üzüntüyü, "Ben ölüm olayını soğukkanlılıkla karşılayan biriydim. Ama Naim öldüğünde sanki hanümanın yıkılmış da ben altında kalmışım gibi geldi. Ondan sonra hiçbir şeyin tadı tuzu kalmadı. Meğer ben Naim'i ne çok severmişim" diyerek dile getirmiştir. Ayrıca Akif'in 'ashaptan sonra en sevdiği kişinin Ahmed Naim olduğu' bilinmektedir.¹³ Elmalılı Hamdi Yazır'ın, Ahmed Naim vefat ettiğinde söylediği sözler de dikkate şayandır: "Her ne zaman bir kelime de tereddüde düşsem ona sorar tereddüdümü giderirdim. Tercümede benim için danışılacak biricik alim Ahmed Naim idi. Naim'in bilgisi ele geçmez bir hazine ilmi ve fazlı ise büyük bir define idi. O gidince pek sarsıldım, adeta can evimden vuruldum."¹⁴

Halveti tarikatına mensup olup, Fatih türbedarı olan kayınpederi Ahmed Âmid Efendi'ye intisap eden Ahmed Naim'in bazı eserleri şunlardır:¹⁵

- *Sarf-ı Arabiye Mahsus Temrinat*-1321
- *Mebadi-i Felsefeden İlmü'n nefis* (Georges L. Fonsegrive'in *Éléments de Philosophie* kitabından tercüme)-1331
- *İslâm'da Dava-yı Kavmiyet*-1330
- *Hikmet Dersleri*-1329
- *İlm-i Mantık* (Elie Rabier'den tercüme)-1335-1338
- *Filozof Dr.Rıza Tefvîk Beyefendi'ye*-1336
- *Ahlak-ı İslâmiye Esasları*-1328
- *Hadis-i Erbain* (Muhyiddin Nevevi'nin *el-Erbain* adlı kitabından tercüme)-1341
- *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercüme ve Şerhi*-1928 (Vefat ettiğinde eser yarım kaldığın-

dan tercüme Kamil Miras tarafından tamamlanmıştır.)

- *Genel Çizgileriyle İslâm (Sebilürreşad'da yayınlanan "İslâmiyet'in esasları, mazisi ve hali" adlı yazının sadeleştirilerek neşri)*-1975

- *Sebilürreşad, Sırat-ı Müstakim, Mahfil, Manzara* gibi dergilerde yayınlanmış çok sayıda yazısı bulunmaktadır.¹⁶

II. Dâhil Olduğu Tartışmalar

II. Abdülhamit döneminde var olan gergin ortamın yerini II. Meşrutiyetin ilan edilmesiyle birlikte geçici bir rahatlık almıştır. II. Meşrutiyet'in siyasî buhranını yüzünden ilk günlerde fikir hayatı bir anarşi manzarası gösterir. Basın hürriyeti, uzun zaman açlığı duyulan çeşitli ve çatışmacı birçok fikrin birden bire yayılmasına imkan vermiştir. Bu sırada batıp sönen gazete ve dergilerin sayısı çok fazladır.¹⁷ O zamana kadar tartışılması akla dahî gelmeyen, ya da bazı çevrelerce konuşulsa bile yüksek sesle ifade edilmeyen pek çok fikir bu dönemde gün yüzüne çıkmıştır. Gerek mektep ve medreselerde *talebe-i ulûm* arasında, gerekse de mahalle kahvelerinde halk tarafından, pek çok siyasî ve kültürel mesele konuşulur hale gelmişti. Aynı şekilde, II. Meşrutiyet'ten sonra basın hayatında gözle görülen bir serbestiyet olmuştur.

Sırat-ı Müstakim dergisi, Meşrutiyetten sonra bir süre çıkmış, daha sonra dergide bir isim değişikliğine gidilerek derginin adı *Sebilürreşad* olarak değiştirilmiştir. Dergi *Sebilürreşad* adıyla ilk kez 24 Şubat 1327 (1911) tarihinde çıkmaya başlamış, 5 Mart 1341 (1924)'e kadar yayın hayatına devam etmiştir.¹⁸ Babanzâde Ahmed Naim de, içinde yer aldığı *Sebilürreşad* camiasının diğer aydınları gibi tartışmalara katılmış, pek çok siyasî ve sosyal mesele üzerinde görüşlerini belirtmiş, çok sayıda tenkit-karşı tenkit yazısı kaleme almıştır. Bu yazılarında ortaya koyduğu net tavırlar ise Cumhuriyet döneminde basılan bazı kitaplarda kendisinin gelenekçiler arasında gösterilmesine sebep olmuştur.¹⁹

85

bir tutum sergilediklerinden geleneklerini önemli ölçüde muhafaza edebilmişlerdi. Ancak ülkenin bağımsızlık kazanarak iktidarın kendilerine geçmesi sonucu bu tutum geçerliliğini birdenbire yitirip Türkmenler bir anda kapitalist dünyanın bütün yeni "değerleri" ile karşı karşıya kaldılar. Geleneksel, millî, dinî ve daha özeldede ailevi değerler hızlı bir aşınma sürecine girdi ve geleneksel yapı ile yeni durumun bileşimi olan değerler -doğal olarak- hemen üretilemedi. Bu süreç içerisinde Türkmen devleti, Sovyet döneminde sürekli menfi propagandalara maruz kalan ve netice itibarıyla yıpranma eğilimi gösteren geleneklerini resmîyet kazandırarak ihya ederken, bu çabanın aynı zamanda toplumun içine sürüklendiği anomik yapının aşılmasında da faydalı olacağını öngörmüş olmalıdır. Türkmenistan'ın geleneksel yapısının belirleyici öğelerinden olan İslâm dini de gerek resmî politikalarla, gerekse dindar Türkmenlerin bireysel gayretleriyle canlandırılmaya çalışılıyor. Ancak genel olarak Türkmenler, bazı akımları istisna tutarsak, İslâm'ın Türkmen geleneğindeki biçimiyle ihya edilmesi arzusundadırlar. Bu anlayışa göre dinin otantik yapısı ile gelenek birbiriyle uyumludur ve aralarında çatışma olmaz; uyuşmazlığın olduğu durumlarda ise esas referans olarak gelenek kabul edilir. Bu yaklaşımın günümüz şartları içerisinde ne derece başarılı olacağı noktasında istifhamlar vardır. Bu sebeple ülkenin entelektüel gelişimi içinde, gelenek, din ve modern yaşam tarzları arasındaki muhtemel ve aktüel çatışmaları objektif bir şekilde tespit edip çözüm yolunu araştıran yaklaşımlar da gözlenmektedir.

D.2420

marife, yıl. 5; sayı. 2, Güz 2005, s. 125 - 151 Kenyer

TECRİD-İ SARİH'İN İLK ÜÇ CİLDİ BAĞLAMINDA AHMED NAİM'İN ÇEVİRİ METODU, ŞERHÇİLİĞİ, KAYNAK KULLANIMI VE BAZI GÖRÜŞLERİ

Cemal AÇIRMAN**

AHMED NAIM'S METHOD OF TRANSLATION WITHIN THE CONTEXT OF THE FIRST THREE VOLUMES OF TACREED-I SAREEH, HIS SKILL IN EXPLANATION OF THE TEXTS, HIS METHOD IN USING SOURCES AND HIS SOME OF OPINIONS

In this article the importance of translation as a means of dialogue has been explained. The translation is not only to translate a text from any language to another one by means of grammar rules. It is also necessary to know the language with its source very well to be able to make a good translation and it is also a comprehensive action.

After the required information was given about Ahmed Naim's personality and his works in short, the method of Tacreed was explained and then his aim at writing the Mukaddime of Tacreed and his evaluations of the past scholars were focused on.

After some information was given about the sorts of text and translation methods such as "form equivalence" and "meaning equivalence", the most appropriate method which can be used in the translation of *hadith texts* has been tried to be determined and some problems faced in translations and the problem of method were concentrated on, and then the importance of approaching to the text as a whole was mentioned. The style and succes of Ahmed Naim in using the language was evaluated and it was mentioned that he was not only content to make a simple translation but also he narrated many exlanations and juristical opinions. Sometimes he made some preferences and criticisms.

In the section of conclusion, a general evaluations was made and some proposals were offered.

I. GENEL BİLGİLER

Makalenin bu ilk bölümünde Tecrîd-i Sarîh'in müellifi Zebîdi, eseri, Tecrîd'in tercümesi ve Ahmed Naîm hakkında kısa tanıtıcı bilgiler verilecek, daha sonra Ahmed Naîm'in Sahîh-i Buhârî hakkındaki tanıtıcı sözleri, Tecrîd'i çeviriye başlamadan önce

* Bu makale, 19-20 Temmuz 2003 tarihlerinde yapılan Gerede II. Hadisçiler Toplantısı'nda Cumhuriyet Dönemi Hadis Çalışmalarında Yöntem ve Kaynak Sorunu sempozyumuna sunulan "Ahmed Naim'in Hadis Şerhçiliği" adlı tebliğ genişletilerek hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. cemalagirman@hotmail.com; agirman@cumhuriyet.edu.tr

Babanzâde Ahmet Naim ve Türkiye'de Hadis Çalışmalarının Yeniden Başlaması

Babanzâde Ahmed Naim and the Revival of Hadith Studies in Turkey

Hüseyin HANSU*

Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Türkiye'de son devrin hadis çalışmaları tarihi incelendiğinde bu alanda en dikkate değer çalışmaların Babanzâde Ahmet Naim ile başladığı görülür. Hadisle ilgili çalışmalarının yanı sıra fikirleri ve felsefe alanındaki çalışmalarıyla da tanınan Ahmet Naim, tercüme ve şerh ettiği Buhârî Muhtasarı Tecdî-i Sarîh Tercemesi ve bu tercümenin girişine yazdığı Hadis usûlü hakkındaki mukaddimeyle bu alandaki çalışmalara öncülük etmiştir. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Hadis usûlü çalışmalarının ciddi bir şekilde Ahmet Naim'in yazdığı bu mukaddimeyle başladığı kabul edilmektedir.¹

Ahmet Naim, 1872 de Bağdat'ta doğmuş olup Babanzâde ailesine mensup Mustafa Zihni Paşa'nın oğludur. İlköğrenimini Bağdat'ta gördükten sonra İstanbul'a gelmiş, 1891' de Galatasaray Lisesini, 1894'te de Mülkiye Mektebini bitirmiştir.²

Medrese öğrenimi görmeyen³ Ahmet Naim, Arapça'yı ve İslâm kültürünü şahsi gayret ve çalışmalarıyla öğrenmiştir. Hariciye Nezareti ve Maarif Nezaretin'de çeşitli kademelerdeki mütercimlik ve idarecilik görevlerinden sonra 1914 yılında Darülfünun felsefe müderrisliğine tayin edilmiştir. Burada Felsefe, Mantık, Psikoloji ve İslâm Ahlâkı derslerini okutan Ahmet Naim'in bu görevi 1933 yılında Darülfünun'un lağvına kadar devam etmiştir.⁴

1934 yılında vefatı üzerine, yarım kalan tercümeyi tamamlayan Kamil Miras'ın deyimiyle selef-i salihîn sîretinde yaşamış yüksek bir fazilet örneği olan Ahmet Naim, ilimde olduğu gibi dinine bağlılığı ile de tanınmıştır.⁵ Tanzimat'tan sonra ortaya çıkan fikir hareketlerinden İslâmcılık akımının muhafazakar kanadında yer almış, yazdığı makale ve kitaplarla batıcılık ve milliyetçilik hareketlerine karşı İslâm düşüncesini ve İslâm birliğini savunmuştur.⁶

Telif ve tercüme bir çok eseri bulunan Ahmet Naim'in Felsefe Dersleri (1914), Ahlâk-ı İslâmiyye Esasları (1924), İslâm'da Dâvây-ı Kavmiyyet (1914), Tecdî-i Sarîh Tercemesi (ilk Üç cilt 1928) gibi eserleri meşhurdur. Makalelerinin çoğu ise Servet-i Fünûn, Sırât-ı Müstakim ve Sebîlurreşâd mecmualarında yayınlanmıştır. Felsefe alanındaki en meşhur tercümesi

Fransızca'dan yaptığı İlmü'n-Nefs (1915) adlı çeviridir. Bu çeviriye eklediği dipnot ve açıklamalarla, Felsefe terimlerinin Türkçe karşılıklarını bulmadaki başarısı ilim çevreleri tarafından takdir edilmiştir.⁷ M. Cevdet İnançalp (ö. 1935) onun bu alandaki konumunu Yunan felsefesini Arapça'ya tercüme eden Abbasi devri mütercimlerinden Huneyn b. İshak (ö. 810) ile Sabit b. Kurra'ya (ö. 901) benzetmiştir.⁸

Ahmet Naim' in hadis öğrenimi gördüğüne dair herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Ancak onun bazı ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla, Arapça ve diğer klasik İslâmî ilimlerde olduğu gibi hadis ve hadis ilimlerini de özel gayret ve çabalarıyla öğrenmiştir. Sırât-ı Müstakim mecmuasının yayınlanmaya başlandığı ilk yıllarda mecmuaya gönderdiği bir mektupta sünnet-i seniyye'yi asırlarca cehalet içinde kalmış olan ümmetin kurtuluş reçetesi olarak sunmakta, bu nedenle mecmuada hadisle ilgili yazılar yazmak istediğini belirtmektedir.⁹ Bu tarihten itibaren (1910) uzun süre Ahmet Naim'in Hadis tercüme ve yorumları söz konusu mecmuada yayınlanmıştır. Hatta bu tercümelemleri daha sonraları Tecdî-i Sarîh'i Diyanet İşleri Başkanlığı adına tercüme etme görevinin ona verilmesini sağlayacaktır.¹⁰ Aslında kendisinin de çeşitli vesilelerle ifade ettiği üzere ömrünün son zamanlarında tamamen hadis ve hadis ilimleriyle uğraştığı anlaşılmaktadır. Hadis tercümelemleriyle meşgul olduğu sıralarda şöyle dediği söylenir: Hadis tercümelemleriyle meşgul olmaya başlayınca ondan önce vaktimi ne kadar zayi ettiğimi anladım. Bu iş dururken başka şeyle uğraşmak ne boş şeymiş! Büyük alimlerin bu işe verdikleri ehemmiyetin sebebini şimdi anladım."¹¹ Özellikle mecmualardaki hadis tercümelemlerinde rivayet ve nüsha farklılıklarını çok

¹Çakan, Edebiyat, 189

²M. Cevdet, 6

³Kuntay, 104

⁴M. Cevdet, 7

⁵Tecdî, III, 544

⁶Ülken, 202

⁷Ülken, 301

⁸M. Cevdet, 9

⁹Sırât-ı Müstakim, V-120, s.256

¹⁰Ergin, 16

¹¹E. Edip, 111

تاریخ ۱۳۱۴
۸۲۲
مطابق معارف علوم اسلامی
عرفان فیما بین جناب عالم کاف
۹۲۵
عبد العزیز محمد
ایرانشهر

- Babangaden Ahmed Naim

MÜDEP İS AHMET NAIM

M. CEVDET

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	50166
Tas. No:	922.573 B.A.B

İSTANBUL
ÜLKÜ MATBAASI
1935

İslam dünyasının bu açıdan arz ettiği külli manzarayı şimdilik bir tarafa bırakarak, sadece Cumhuriyet'e takaddüm eden buhranlı senelerimizde, İslam'ın bu mühim meselelerine, temel öğrenimi İlahiyat olmayan aydınlarımızın nasıl bakmış olduklarını, kendi kalemleriyle birkaç isimde müşahhaslaştırmanın faydalı olacağını düşünüyorum.

İsimleri medrese dışından seçiyor olmamın sebebi, geçen asrın ilk on senelerinde İslam'ın kurtuluşunun, klasik İslam ilimleriyle meşgul çevrelerin dışındakilerce nasıl görülmüş olduğunu devrimiz genç İlahiyatçılara göstermek suretiyle onları bu görüşlerle ötekilerin muhasebesini yapmaya teşvikte bulunmaktadır.

İlk misâlimiz "İslamcılar" denilen ve birinci görüşün temsilcisi durumunda olan bir münevverimiz olacaktır.

Ahmed Naîm (Baban) (1872-1934)

Babası Zihnî Paşa'nın me'muriyeti dolayısıyla, çocukluğu Bağdad'da geçen Ahmed Naîm, Galatasaray ve Mülkiye'den mezun olmuş (1894), Hariciye'de vazifeye başlamış, Galatasaray'da vaktiyle Hacı Zihnî Efendi'den (1846-1914) öğrendiği Arabcayı orada bu defa kendisi öğretmiş (1912-14), Maârif Vekâleti'nin yüksek mevkilerinde hizmet görmüş, Dârülfünûn'da felsefe okutmuş, bir ara rektörlük yapmıştır (1914-33). Arabca ve Fransızcadan tercemeleri, başta *Servet-i Fünûn*, *Sirât-ı Müstakim* ve *Sebilu'r-Reşâd* olmak üzere, çeşitli mecmualarda yayımlanmış pek çok makalesi vardır. İslami sâhadaki başlıca eserleri: *Ahlâk-ı İslâmiyye Esâsları* (1892), *İslâm'da Dâvây-ı Kavmiyyet* (1916) ile Nevevî'nin *Kırk Hadîs'i* (1925) ve *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarîh* tercemeleridir (mukaddimeli ilk üç cild). Mehmed Akif'in yakın arkadaşıydı.

Temel İslam ilimlerinin herhangi birisinde öğrenim gördüğünü bilmediğimiz Ahmed Naîm Merhum, Cumhuriyet öncesi Şark-Garb fikrî mücadelesinin içinde İslami kültürünü şahsi araştırmalarıyla dokumuş, bir taraftan medreselilerin tenkidine uğrarken, diğer taraftan da bazı Avrupalıca muhafazakâr İslamcılardan sayılmıştır.

Aşağıdaki yazısında Ahmed Naîm, klasik usûl kitaplarımızda çerçevesi çizilmiş İslamiyet'in sözcüsü bir münevver olarak karşımıza çıkmaktadır.

Musavver dâiretu'l-ma'ârif isimli tamamlanmamış ansiklopedinin "İslâm" maddesinde,²⁷ imzasız olarak; müteakiben *Sebilu'r-Reşâd*'ın, 19 Şubat 1914 tarihli 284. adedinde kendi imzasıyla "İslâmiyyet'in Esâsları, Mâzîsi ve Hâli" başlığıyla yeniden yayımlanan ve bazı ibarelerini sadeleştirdiğimiz bu yazısında kırk iki yazındaki Ahmed Naîm Bey kısaca şöyle seslenmektedir:

İslâm'ın dînî emirleri yalnız akîdelere ve ibâdetlere, yâni yalnız Yaratan ile yaratılan arasındaki ilişkilere münhasır değildir. Kul haklarının, muâmelât, nikâh ve cezâ kısımlarına da şâmilidir... Allah'a âid olanı Allah'a, Kayser'e âid olanı Kayser'e vermek düstûrunu da hiç kabûl etmez... Rûhânî, cismânî hükûmet ayırımına cevâz vermez. Cismânî hükûmete âid muâmelâtın hepsi dînen ya emredilmiş veya yasaklanmıştır... Kitâb ve Sünnet, dünyâda da âhiretde de, milletin ve ferdlerin işlerini görmeye yeterlidir... Son asırlarda Avrupa'da tatbik edilen "*séparation de l'Église et de l'État*" yâni dîn işleriyle siyâsî işleri ayırma düstûrunun bizde tatbik yeri yoktur. Kafaları frenk terbiyesiyle dolu bazı kimselerin böyle bir şeyi tatbik hakkındaki arzuları, İslâm hükümleri hakkında açık cehâletten doğmaktadır...

... Bize risâlet hediyesi olan Kitâbullâh ile Rasûlullâh'ın Sünneti, dünyâ ve âhiret ile ilgili bütün işlerimizin düzenlenmesine yeterlidir. Bu iki kaynak, temel ve umûmi hatları çizmiş, bunlarda bulunmayan ahkâm, onlara dayanılarak, ümmetin icmâ ve müctehidlerin kıyâsı ile tesbit edilmiştir... Kitâb ve Sünnet'e muhâlif indî ictihâd ve hükümlerin İslâm nazarında, hüküm olarak herhangi bir değeri yoktur...

Ahmed Naîm'in Ahmed Emîn Yalman'a (1888-1973) iki sene sonra verdiği bir cevap, keza aynı mahiyettedir.²⁸

Gayet açık olan bu ifadelerin sahibinin dahil olduğu muhit nazarında, görülüyor ki, Kitâb, Sünnet, icmâ ve kıyasla tesbit edilmiş bulunan ahkâm, İslam dünyasının ahirete kadar bütün ihtiyaçlarına kafi gelecektir, başka kaynak aramaya, başka hüküm koymaya lüzum yoktur.

İkinci misâlimiz, Cumhuriyet öncesi siyasi ve kültürel meselelerin hemen hemen her sâhasıyla uğraşmış bir fikir adamımızdır:

²⁷ İstanbul 1914, s. 1448-1452.

²⁸ *Sebilu'r-Reşâd*, XV. 293-294.

BABANLI

(Aşkabat 1986), *Ecizlik Etme Könlüm* (Aşkabat 1993).

Kay.: TDTEA 11/524-525. ♦ Yaz. Krl.

BABANLI, Vidadi Yusufoglu (5.1.1927 -): Azerbaycan yazar ve şairi. Azerbaycan Cumhuriyet Emektar İncesenet Hadimi (1986). Gazah ilçesinin Şihli (şimdiki Muğanlı) köyünde bir öğretmen ailesinin çocuğu olarak doğdu. Ortaöğrenimini doğduğu yerde okudu. Azerbaycan Devlet Üniversitesi Filoloji Bölümünde öğretim gördü (1944-1949). Moskova'da eski SSCB İlimler Akademisinin M. Gorki Dünya Edebiyatı Enstitüsünde yüksek lisans eğitimini yapma hakkını kazandı; fakat, sağlığı bozulunca Bakû'ya döndü. Öğretmenlik ve gazetecilikle uğraştı. Azerbaycan Film stüdyosunun dublaj bölümünde başredaktör (1974-1976), Yazıcı Yayın Evinde başredaktör yardımcısı (1978-1981) olarak çalıştı. Bediî yaratıcılığa 1940'lı yılların ikinci yarısında Şihli mahlâsı ile şiirler yazarak başladı. Fakat sonra, nesir yazdı. Ana İntigamı eseri sahnede oynandı. Senaryoları, roman, öykü ve güncel makaleleri yayımlandı. Eserleri başka dillere de çevrildi. Azerbaycan Yüksek Sovyeti İdarî Heyeti tarafından ödüllendirildi. Eserleri: *Gelin* (Bakû 1954, 1967), *Ayazlı Geceler* (Bakû 1961), *Hayat Bizi Sınayır* (Bakû 1964, 1979), *Vicdan Susanda* (2 c., Bakû 1970-76, 1978, 1982, 1990), *Mügeddes Ocag* (Bakû 1983), *İnsaf Nene* (Bakû 1985), *Ömürlük Ceza* (Bakû 1990). **Roman-Deneme-Hikâye:** *Tanışlarım ve Dostlarım* (Bakû 1961). **Şiir:** *Haydu Delilerim Haydu* (Bakû 1993), *Seçilmiş Eserleri* (Bakû 1987). **Oyun:** *Ana İntigamı* (Bakû 1994). **Çeviri:** *Mariya'ya Pul Lâzım idi* (V. Rasputin'den, Bakû 1979), *Sonuncu Möhlet* (V. Rasputin'den, Bakû 1988).

Kay.: TDTEA 5/149-153. ♦ A. BAĞIROV

BABANZÂDE, Ahmed Nâim (1872 - 13.8.1934): Fikir adamı, yazar. Bağdat'ta doğdu. Bağdat valiliği sırasında Midhat Paşanın mektupçuluğunu yapan Mustafa Zihni Paşanın oğludur. Galatasaray Sultanîsi ve Mülkiye Mektebinde okudu. Hariciye Nezareti Tercüme Kaleminde çalıştıktan sonra 1911-1912'de Maarif Nezareti Yüksek Tedrisat müdürlüğünde bulundu. 1912-1914'te Galatasaray Lisesinde Arapça dersleri verdi. Maarif Nezareti Telif Tercüme odasında üyelik yaptı (1914-1915). Darü'lfunun Edebiyat Fakültesinde felsefe

müdürlüğü yaptı. Yeni üniversitenin (1 Temmuz 1933) kurulması ile açığa alındı. İstanbul'da sabah namazını kılarken vefat etti. Yazı hayatına *Servet-i Fünûn*'da Arap edebiyatından seçme parçalar tercüme ederek başladı (1889-1901). Doğu kültürünün yanı sıra Batı kültürüne de vâkıftı. Arapça, Farsça ve Fransızca bildirdi. Yazılarıyla dikkat çekerek döneminin ve özellikle İslâmcı akımın önemli fikir adamları arasında yer aldı. Değişen şartlara rağmen fikirlerinden taviz vermedi **Eserleri:** *Temrînât, Sarf-ı Arabiye Mahsus Temrînât* (İst. 1898-1899), *Mekteb-i Sultanî'ye Mahsus Sarf-ı Arabi ve Temrînât* (İst. 1323/1907), *Hikmet Dersleri* (İst. 1898), *Felsefe Dersleri* (İst. 1914/5), *İslâm'da Dâva-yı Kavmiyet* (İst. 1916), *Ahlâk-ı İslâmiyye Esasları* (İst. 1924; 2. bs. İslâm Ahlâkının Esasları İst. 1976), *Tevfik Fikret'e Dair* (İst. 1918). **Çeviri:** *Mebâdî-i Felsefeden: İlmü'n-Nefs* (G. Fonsgrive'den İst. 1916/7), *İlm-i mantık* (Elie Rabier'den, İst. 1335/ 1919), *Hadis-i Erba'in Tercümesi* (Nevevî'den, İst. 1341/1925), *Sahih-i Buharî Muhtasar-ı Tecrid-i Sarif Tercümesi* (1-2. c. 1928, diğer ciltleri Kâmil Miras Türkçeye çevirdi).

Kay.: M. Cevdet (İnançalp), Müderris Ahmed Naim, İst. 1935, M. Cemal Kuntay, Mehmet Âkif Ersoy, Hayat - Seciyesi-San'an, İst. 1939, s. 114-128; Y. K. Beyatlı, Siyasî ve Edebî Portreler, İst. 1968, s. 51-58; Mahir İz, Yılların İzi, İst. 1975, s. 144-145, 261-262 v. d.; Ertuğrul Düzdağ, Türkiye'de İslâm ve İrkçilik Meselesi, İst. 1976, s. 27-133; İsmail Kara, Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi, İst. 1986, 1/273-308; TDEA 1/274-275; TDVİA 4/375-376; TEA/AÖ 1/170; TMA s. 57. ♦ A. YÜCEL

BABANZÂDE, İsmail Hakkı (1876-1913): Siyaset ve ilim adamı, yazar ve hatip. Bağdat'ta doğdu. Son devir tanınmış ilim ve idare adamlarından Babanzâde Mustafa Zihni Paşanın oğlu, Ahmed Naim ve Şükrü Baban'ın kardeşidir. Galatasaray Sultanîsini bitirdikten sonra Mülkiye Mektebinde okudu. Dış siyasetle ilgili yazıları *İkdam ve Tanin* gazetelerinde yayımlandı. Meşrutiyetle birlikte siyasete atıldı. 1908 yılında Bağdat mebusu seçildi. Meclisteki konuşmalarıyla tanındı. 1910 yılında Maarif nazırı oldu. Hukuk ve Mülkiye mekteplerinde anayasa hukuku derslerini verdi. İstanbul'da mektepte vazifesi başında vefat etti. Bayezid Camii avlusuna gömüldü. **Eserleri:** Makalelerini *Irak Mektupları* adı altında topladı. Ali Reşad Bey ile 1897 yılında Bismark'ın *Hayât-ı Siyasiyyesi, Dreyfus Meselesi ve Esbâb-ı Hafiyesi* adlı iki kitap hazırladı. Ayrıca uzun yıllar okullarda ders kitabı

Very truly yours, kisses your hand, that of the Great Sultan Mehmet V. and that of Prince Yusuf İzzeddin Effendi.

Subscribes, Tannus Shahin
Abi' Dâger

Bibliography

- AKMIR, Abdelouahed, "La inmigración árabe en Argentina" (The Arabic Immigration in Argentina), *El Mundo Árabe y América Latina*, Ediciones UNESCO, Madrid, 1997.
- NABHAN, Neuza Neif, "La comunidad arabe en Brasil: Tradición y cambio" (The Arabic Community in Brazil: Tradition and Changes), *El Mundo Árabe y América Latina*, Ediciones UNESCO, Madrid, 1997.
- NWEIHED, Kaldone G., "La emigración de Sírios, Libaneses y Palestinos a Venezuela, Colombia y Ecuador: Balance cultural de una relación sostenida durante 110 años" (The Immigration of Syrians, Lebanese, and Palestinians to Venezuela, Colombia and Ecuador: Cultural Balance of a Relationship Sustained During 110 Years), *El Mundo Árabe y América Latina*, Ediciones UNESCO, Madrid, 1997.
- OKTAY, İsmail H. T., "Arjantin'de Müslümanlar Çoğalıyor" (The Number of Muslims in Argentina is Increasing), *Hayat Tarih Mecmuası*, Sayı 2, İstanbul, Şubat, 1974.
- TEMEL, Mehmet, "Osmanlı Latin Amerika İlişkileri" (Relations Between the Ottoman Empire and Latin America), *Nehir Yayınları*, İstanbul, 2004.
- General Directorate of the Government Archives of the Prime Ministry of the Republic of Turkey, Folios: (Yıldız E. Evr. 3457-86/35), (272-16409/I.HR), (113/Y..PRK.HR), (736-60305/I.DH), (272-16462/I.HR), (275-16759/I.HR).

D468

MADE PAYIMI ANDIRTAN
SONRA GÖLEN KÜKÜMAN

11 2008 2011

Babanzade Ahmed Naim

AHMET NAİM'S CRITICISM OF THE TURKISTS (İSLAMDA DAVA-Yİ KAVMIYE)

AHMET ŞEYHUN

Ahmed Naim (Baban) was born in Baghdad in 1872. His father was Mustafa Zihni Pasha a high Ottoman official in Iraq – the chief secretary (Mektupcu) of the Baghdad Province. After completing his studies in the Rusdiye (high school) of his natal city, the young Ahmed Naim went to Istanbul to pursue higher education. In 1891 he entered the Sultani (High School) of Galatasaray and later graduated from the Mulkiye (School of Civil Administration) in 1894. The same year he was employed at the translation office of the Ministry of Foreign Affairs. Later, he pursued his bureaucratic career at the Ministry of Education where he was appointed as the director of the curriculum department from 1911 to 1912. From 1912 to 1914 Ahmed Naim became lecturer of Arabic at his alma mater Sultani of Galatasaray. In 1914 he was appointed as the member of the translation committee of the Ministry of Education and participated in the activities of the educational reform committee. As a prolific scholar Ahmed Naim largely contributed to the philosophical and art compendiums prepared and published by this committee. He wrote several works on ethics, philosophy and religion. Naim also started to¹ translate the hadith collection of Buhari (d. 870). He was later appointed as a professor to the Faculty of Arts at the University of Istanbul (Darulfunun), where he taught philosophy, psychology, ethics, logic and metaphysics, and published most of his class notes. For a short time, Naim was also appointed as rector of the University. In 1933, as a result of a

1 Besides *İslamda Dava-yi Kavmiyet*. (Ethnic nationalism in Islam), Naim wrote many other studies such as *Ahlak-i İslamiye Esasları*, (İstanbul: Amedi Matbaası 1340/1342) edited and adapted into modern Turkish by Omer Rıza Doğrul as *İslam Ahlakının Esasları*. İstanbul: Yüksel Yayınevi, 1945); *Hikmet Dersleri*, (İstanbul, 1912), (Lessons of Metaphysics); he also translated the works of European scholars: *İlm-i Mantık* (Science of logic), a translation of E. Rabier's *Lecons de Philosophie* and *Mebad-i Felsefeden İlm-ül Nefs*, a translation of G. Fonsgrive's work.